

27.1.2026

Lausunto luonnoksesta hallituksen esityksesi eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen (jatkossa Kela) tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi. Hallitusohjelman kirjausten perusteella hallitus toteuttaa Kelan tietojenvaihtoa koskevan uudistuksen, jonka tavoitteena on sosiaaliturvaetuuksien virheellisten maksujen ja väärinkäytösten vähentäminen. Esitys myös edistää henkilötietojen sähköistä ja turvallista käsittelyä. Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioon.

Valtiovarainministeriön lausunto

Esitysluonnokselle asetetut tavoitteet ovat kannatettavia. Henkilötietojen turvallisen käsittelyn ohella sosiaaliturvaetuuksien virheellisten maksujen vähentämisellä tavoitellaan myös 5 miljoonaa euron vuosittaista etuussäästöä.

Ehdotuksen mukaan Kela voisi etuushakemuksia käsitellessään tietyin edellytyksin pyytää oma-aloitteisesti pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä tietoja yksilöidyllä pyynnöllä nykyisen toimintamallin sijaan eli hakijan itsensä toimittamana postin tai sähköpostin välityksellä. Ehdotuksen mukaan tilitapahtumatietojen saaminen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kautta ei olisi mahdollista ilman riittävää ennakollista kontrollia. Ennakollisena kontrollina toimisivat välttämättömyysarviointi ja hakijan oikeus halutessaan kieltää Kelan pääsy tilitapahtumatietoihin. Mikäli hakija etuutta hakiessaan käyttäisi kiello-oikeuttaan, tulisi hänen itse esittää tarvittavat selvitykset tilitapahtumista pyynnön mukaisesti.

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan ehdotuksen yksityiselämän suojaan kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia on pyritty rajoittamaan rajaamalla tietojen käsittelyn tilanteita. Ehdotukseen sisältyvä tietojensaantikynnys on sidottu välttämättömyyteen. Lisäksi tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluvat tietosisällöt sekä välttämättömyysedellytyksen täyttymistä koskevat tilanteet on lueteltu lakiehdotuksessa tyhjentävästi. Etuuden hakijan kielto mahdollisuutta voidaan pitää yksityisyyden suojan kannalta välttämättömänä suojatoimena.

Kelalle esitettiin oikeutta saada tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä jo vuonna 2018 hallituksen esityksellä laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja

eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 167/2018 vp). Esityksen eduskuntakäsittelyssä Kelan ja muiden kuin rahanpesudirektiivin mukaisten viranomaisten tiedonsaantioikeus kuitenkin rajattiin esityksen ulkopuolelle perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 48/2018 vp) mukaisesti. Talousvaliokunta katsoi mietinnössään (TaVM 43/2018 vp), että uuden järjestelmän perustamiseen liittyvien huoltien takia kansallisen sääntelyn tuli olla tarkkaan direktiivin edellyttämään sääntelyyn pitäyttyvää.

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän käyttötarkoituksia on tämän jälkeen laajennettu myös muihin kuin rahanpesun - ja rahoitustietodirektiivin mukaisiin käyttötarkoituksiin ja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään on lisätty kansallisen sääntelytarpeen takia uusi toiminnallisuus; keskitetty sähköinen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmä, jonka kautta toimivaltaiset viranomaiset voivat tehdä yksilöityjä ja kohdennettuja tietopyyntöjä rahoituslaitoksille. Valtiovarainministeriö pitääkin Kelalle ehdotettua oikeutta hyödyntää pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää esityksen mukaisiin käyttötarkoituksiin hyväksyttävänä.

Valtiovarainministeriö katsoo, että pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän käyttöoikeus ennaltaehkäisisi sekä etuuksien väärinkäytöksiin liittyviä petos- ja väärennösrikoksia että etuuksien virheellisiä maksuja. Tietojen liikkuminen teknisen rajapinnan avulla suoraan keskitetystä sähköisestä saldo- ja tilitapahtumajärjestelmästä nykyisen sähkö- tai kirjepostin sijaan edistäisi tietojen tietoturvallista liikkumista, digitalisaatiota ja tietoyhteiskunnan kehittymistä. Työtä on valmisteltu osin myös Digitalisaation ja tiedon liikkuvuuden esteiden purkamisen hankkeessa (VM097:00/2024) ja Kelan tiedonvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttaminen on tässä yhteydessä todettu kannatettavaksi.

Jatkovalmistelussa on hyvä vielä tarkastaa, onko ehdotettavassa toimeentulolain 18 a §:ssä mainittu tietosisältö tarkoituksella poikkeava muista ehdotettavista tiedonsaantioikeuksista, joissa säädetään tili-, saldo- ja arvopaperitiedoista. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä on saatavilla tilitietojen lisäksi 1.6.2026 lähtien tilin saldo- ja tilitapahtumatiedot sekä 10.7.2027 alkaen arvopaperitiedot, mutta ei muita varallisuustietoja.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) 8 §:n 2 momentin mukaan toimialasta vastaavan ministeriön on laadittava 5 §:n 3 momentin mukainen arviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoineistoihin ja tietojärjestelmiin. Lisäksi ministeriön on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon. Tiedonhallintalain esitöiden mukaan säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että lainsäädännön valmisteluvaiheessa tunnistetaan tiedonhallintaan kohdistuvien säännösten vaikutukset viranomaisten toimintaan ja että arvioinnin perusteella voidaan ryhtyä suunnittelemaan kohdealueen tiedonhallinnan muutoksia tarkemmin. Arvioinnin avulla lainvalmistelussa tunnistetaan nykytila ja suoritetaan arvio tavoite-tilasta valmisteltavan lain näkökulmasta.

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan tiedonhallinnan muutosarviointi puuttuu vielä hallituksen esityksen luonnoksesta, vaikka esityksellä vaikuttaisi olevan vaikutusta

tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin. Esitysluonnoksella olisi lisäksi vaikutusta myös tiedonsaantioikeuksiin ja tietojen luovutuksiin. Myös näiden ehdotusten vaikutuksia tiedonhallintaan tulisi jatkovalmistelussa asianmukaisesti arvioida.

Esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluiden osalta valtiovarainministeriö nostaa esiin mahdollisen tarpeen huomioida perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 48/2025 vp) koskien verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 21 §:n muuttamista.

Valtiosihteeri

kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö,

budjettipäällikkö

Mika Niemelä

VN/17391/2025-VM-45

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: